

IMMUNOLÓGIAI ÉS
BIOTECHNOLÓGIAI
INTÉZET

Immunterápiák

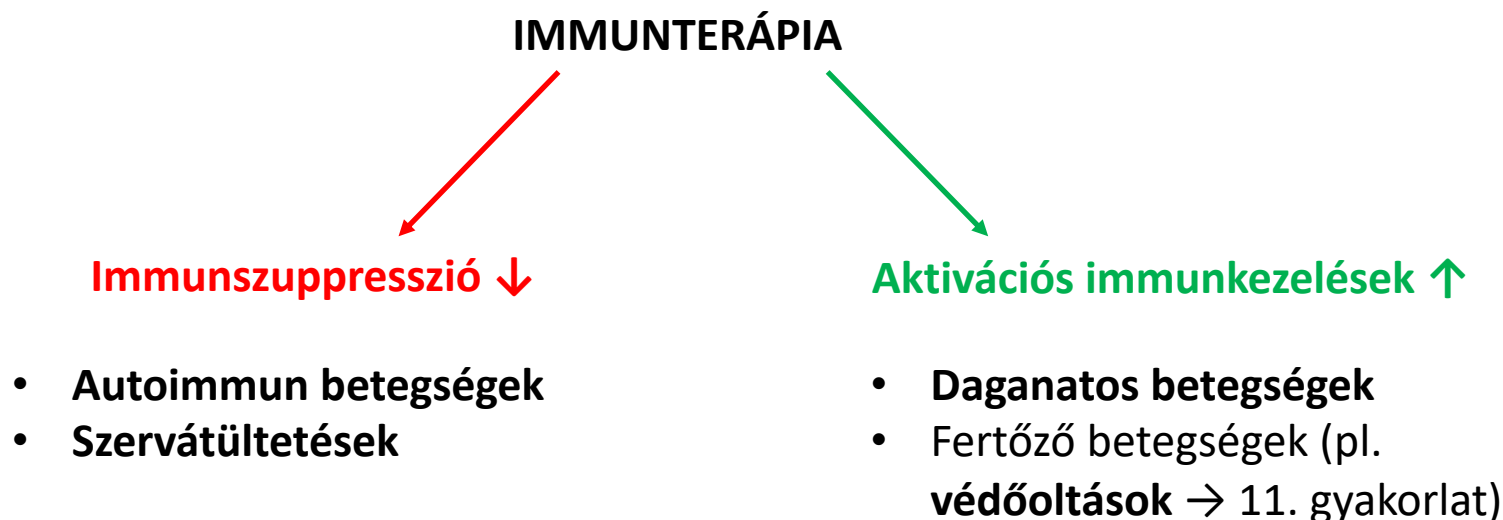
Az immunológia alapjai

PTE-KK, Immunológiai és Biotechnológiai Intézet
Pécs, 2021.

Az immunterápia definíciója

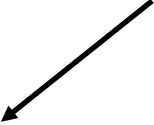
„Az orvos az az ember, aki felír egy gyógyszert, amiről keveset tud, hogy gyógyítson egy betegséget, amiről még kevesebbet tud, egy emberi lény számára, akiről semmit sem tud.” / Voltaire /

Immunterápia = Az **immunrendszer** működésének **befolyásolásán** keresztül ható kezelés. Döntően két fő típusa van:

FIGYELEM! Sok **gyógyszer neve** szerepel a diasorban, általánosságban véve **nem kell őket tudni** (még), a bemutatott **mechanizmusok fontosak!** A **kiemelt** szereket azonban érdemes megjegyezni, fogtok még később találkozni velük a tanulmányaitok során.

Terápiás immunszuppresszió

- Cél: A betegség kialakulásában vagy fenntartásában résztvevő kóros immunológiai folyamatok **szelektív gátlása**.
- Az autoimmun betegségek esetében **általában nem ismert**:
  - A kialakulásuk közvetlen **oka**
  - Sokszor a résztvevő **immunmechanizmusok sem**
- A kezelések emiatt:
  - **Nem specifikusak.** → Általános immunszuppresszió, **sok mellékhatás.**
  - **Specifikusak, de nem oki kezelések.** → Valamilyen effektor funkciót gátolnak szelektíven, de nem szüntetik meg az autoimmunitást.
- A már kialakult **autoimmunitást megszüntető szerek jelenleg nincsenek.**
- **Tartós kezelések.**
  - Sok megpróbáltatás a betegeknek
  - Anyagi teher a társadalomnak^[1.]

Immunszuppresszív gyógyszerek

1. Kemoterápiás szerek

- Alkiláló szerek
- Antimetabolitok

2. Glükokortikoid analógok

- Hagományos glükokortikoid analógok
- Szelektív glükokortikoid receptor modulátorok (SEGRM vagy SEGRA)

3. Immunofileken ható szerek

4. Ellenanyagok

- Poliklonális antitestek
- **Monoklonális antitestek**

Alkiláló szerek

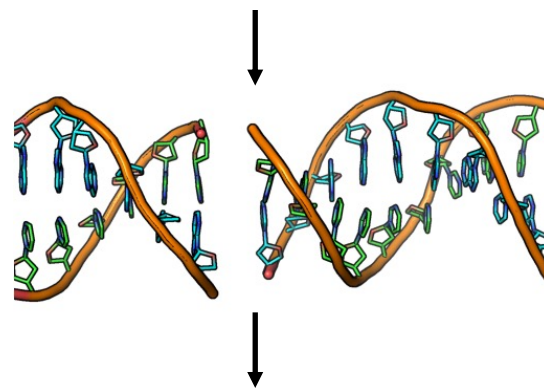
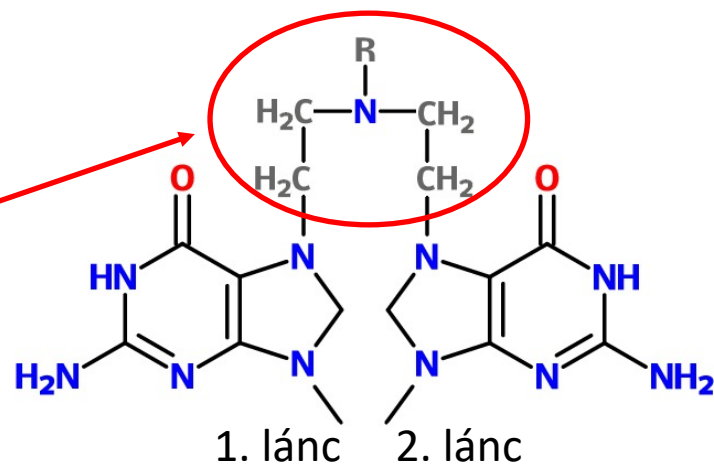
1. Kovalensen alkil-csoportot illesztnek a DNS-hez^[2.]

DNS-hez^[2.]

2. DNS keresztkötések jönnek létre

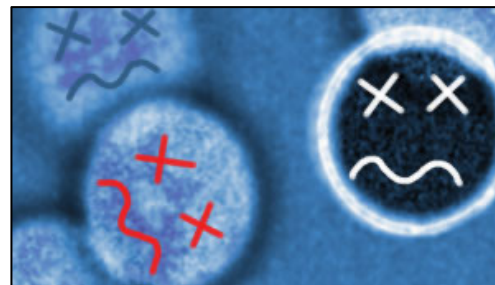
3. DNS-javításkor vagy osztódáskor kettősszalú DNS törés

4. Apoptózis

Példák:

Ciklofoszfamid → Több autoimmun betegség esetén is használják. (pl. SLE^[3.], szisztémás sclerosis^[4.])

Antimetabolitok

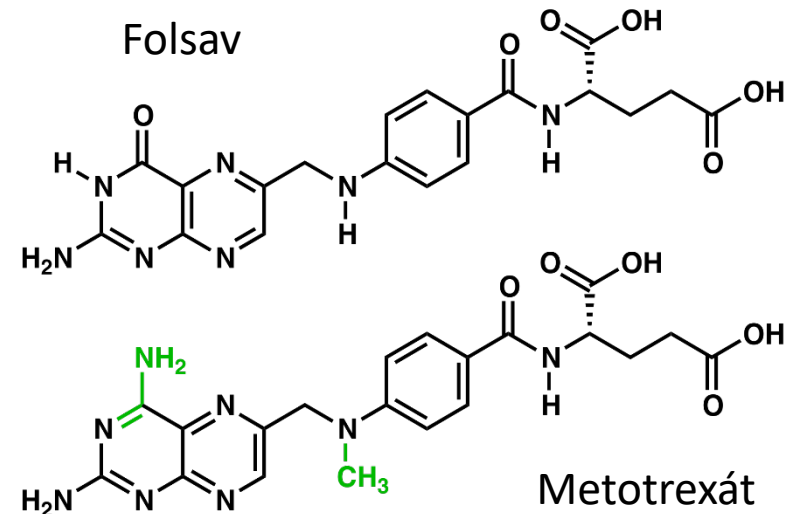
Nagyfokú **szerkezeti hasonlóság** a DNS szintézisben résztvevő nukleinsavakhoz vagy egyéb fontos szubsztrátokhoz.

Elfoglalják a természetes szubsztrátok helyét a DNS szintézis során

Leáll a DNS szintézis

- Immunszuppresszióra **gyakran alkalmazott szerek**. Néhány példa:

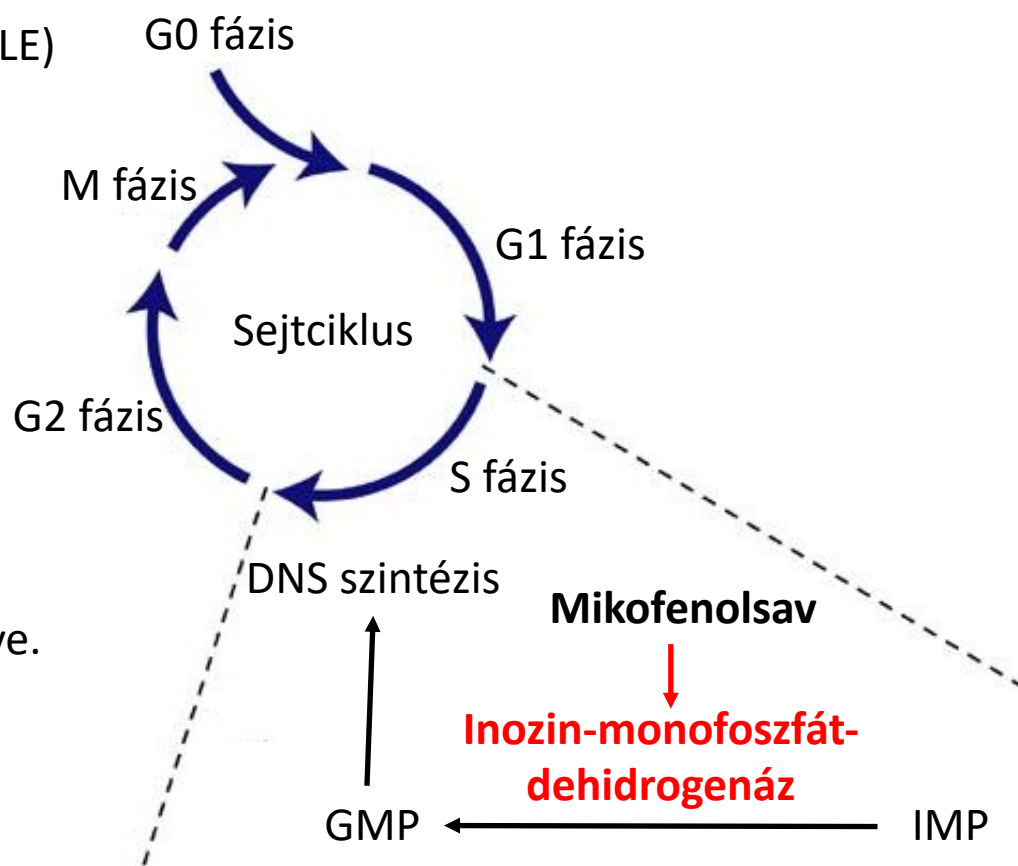
- **Metotrexát** → Folsav analóg → **Dihidrofolát-reduktáz**
Sok autoimmun kórkép kezelésében használják. (pl. rheumatoid arthritis^[5.], pikkelysömör^[6.], gyulladásos bélbetegségek^[7.], autoimmun vasculitisek)
- Azatioprin → Purin analóg → **DNS szintézis**

Mikofenolát mofetil

- Viszonylag szelektív a T- és B-sejtekre.^[8.]
- Felhasználása:
  - Szervátültetések
  - Autoimmun kórképek (pl. SLE)

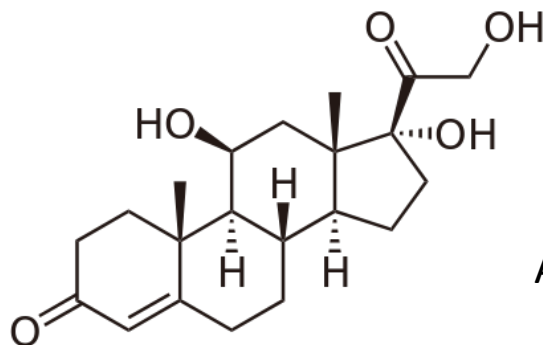

A Roche® cég CellCept® készítménye.

Glükokortikoidok

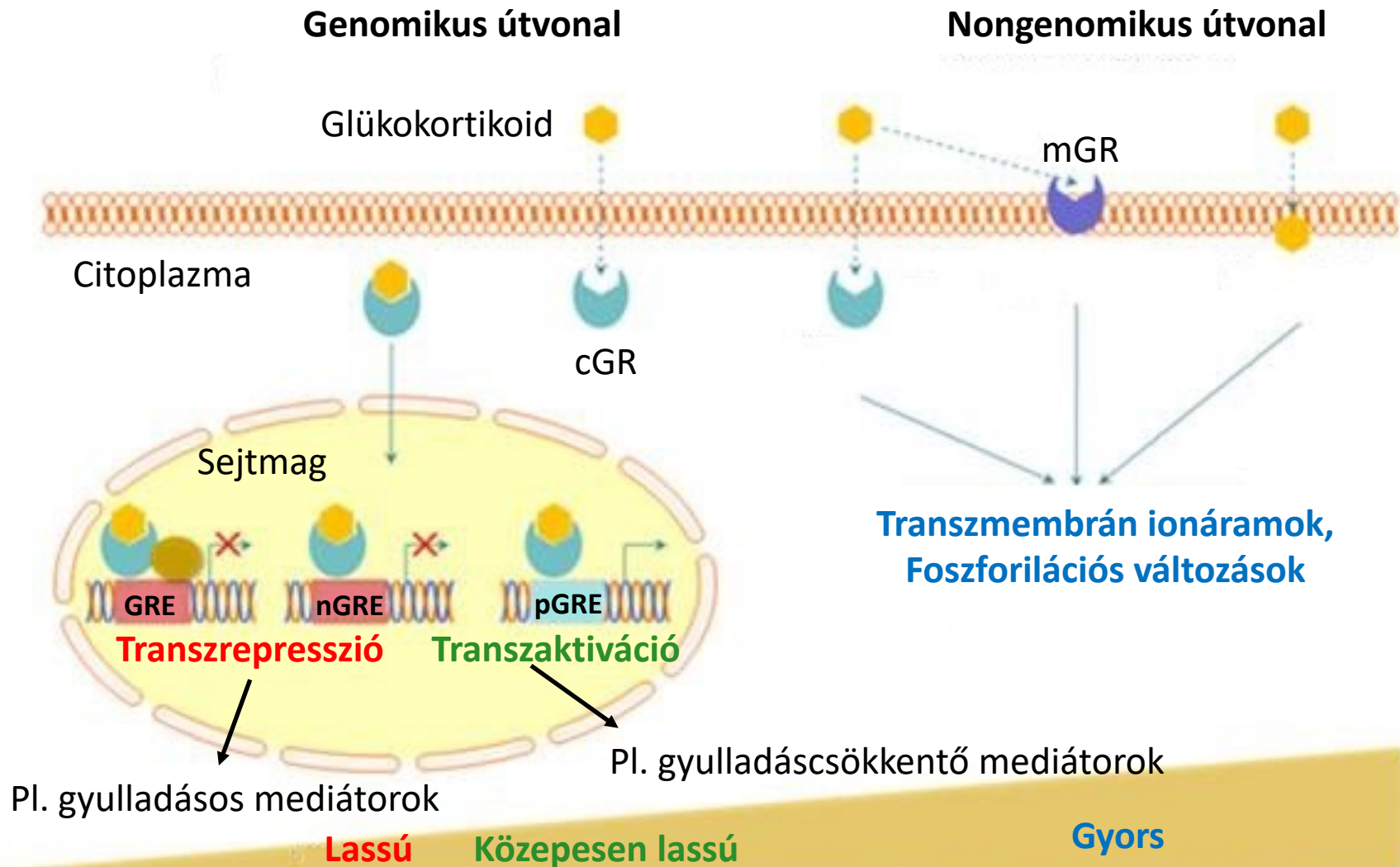
- Az **egyik legtöbbet alkalmazott** gyógyszercsoport!
- Hatékony gyulladáscsökkentő, immunszuppresszáns hatás. Példák a felhasználásukra (teljesség igénye nélkül, részletesen lásd majd gyógyszerertanból):
  - Általános **gyulladáscsökkentők** (pl. autoimmun kórképek esetén)
  - **Allergia**, akut allergiás állapotok (pl. inhalációs spray **asztmás roham** esetén)
  - **Szervátültetéseket** követő immunszuppresszió
- Előnyeik:
  - Hatékony gyulladáscsökkentő hatás
  - Olcsók
- Hátrányaik:
  - **RENGETEG MELLÉKHATÁSUK VAN**^[9.] (lásd élettanból a kortikoszteroidok élettani hatásait)

A kortizol szerkezeti képlete.

A glükortikoidok hatásmechanizmusa^[10.]

Immunofilinen ható szerek I.

A **T-sejtek** proliferációját és aktivitását csökkentő gyógyszerek.^[13,14.]

Immunofilenek: A citoplazmában jelen lévő izomerázok, jelátvitelben fontosak.^[15.] (lásd következő dia)

A **kalcineurin-gátlók** hosszú távon **nefrotoxikusak**, ez limitálja a felhasználásukat.^[16.]

1. Ciklosporin

- A ciklofilinhez kötődik → **Kalcineurin** aktivitásának blokkolása → **NFAT blokk**

2. Tacrolimus (FK506 néven is ismert)

- FKBP12-höz kötődik → **Kalcineurin** aktivitásának blokkolása → **NFAT blokk**

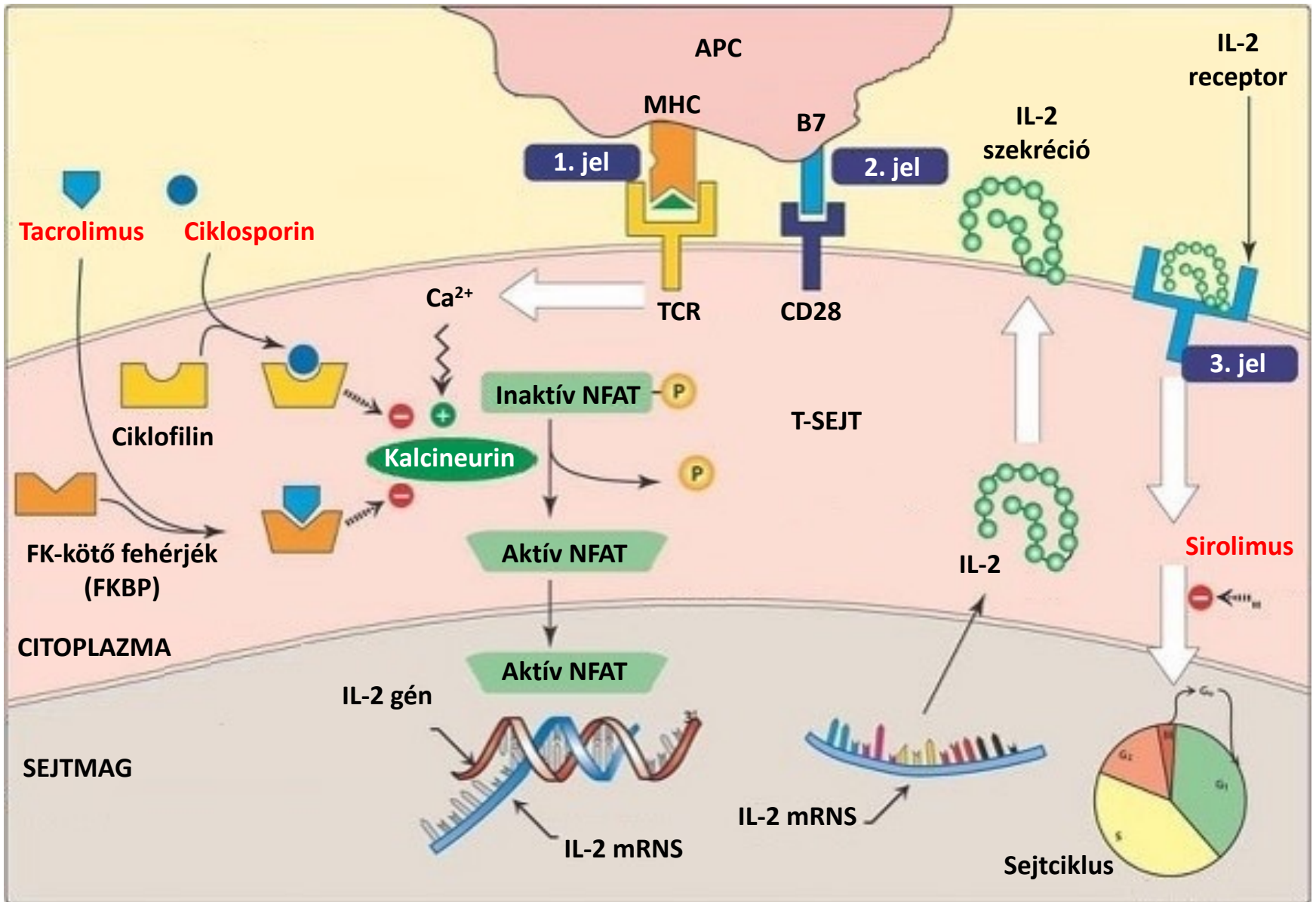
3. Sirolimus (rapamycin néven is ismert)

- FKBP12-höz kötődik → **mTOR** (mammalian target of rapamycin) gátló → **IL-2 szignalizációt gátolja**

4. Everolimus (szirolimusz-származék)

- FKBP12-höz kötődik → **mTOR** gátló → **IL-2 szignalizációt gátolja**

Immunofilinenek ható szerek II.

Immunszuppresszív poliklonális antitestek^[17.]

- Anti-timocita globulin (ATG):
  - Immunizált ló (eATG) vagy nyúl (rATG) szérumból nyert poliklonális IgG → **T-sejt depléciót idéz elő.**
  - Akut szervkilökődés kezelésére adják.
  - Használják aplasztikus anémia ellen is.^[18.]
- Anti-limfocita globulin (ALG):
  - Állati eredetű ez is, szintén T-sejteket depletál.
  - Szervkilökődés és aplasztikus anémia ellen.^[18.]

ATGAM®, a Pfizer® cég ló eredetű ATG-je.

Immunszuppresszív monoklonális antitestek

- Monoklonális antitestek fő előnye: **Szelektíven** képesek gátolni valamilyen célmolekulát. („Célzott” biológiai terápia)

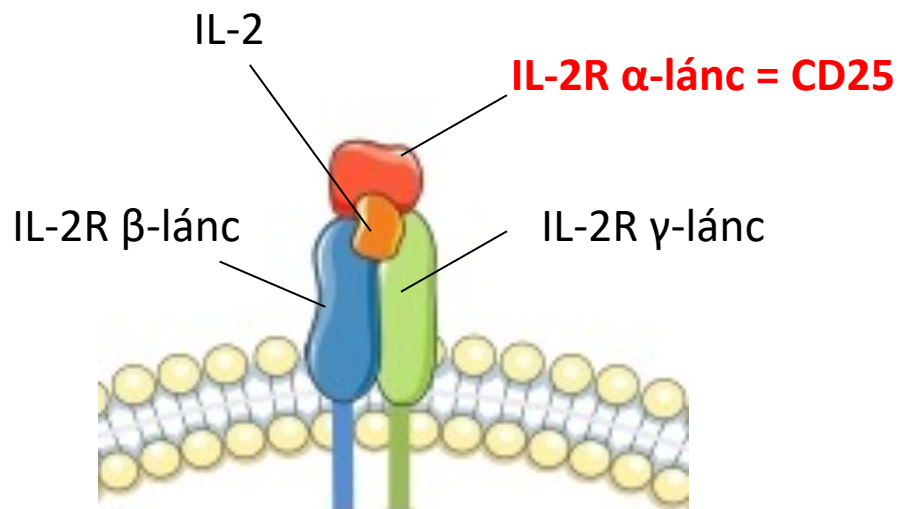

Sokféle felhasználást lehetővé tesz

- Immunszuppresszív szerekként **specifikusan gátolnak** valamilyen konkrét immunfunkciót.^[19.] (sejt aktiváció, proliferáció, kostimuláció, citokinek, stb.)
- Szelektivitásuknak köszönhetően a korábban bemutatott szerekhöz képest **sokkal kevesebb mellékhatással** rendelkeznek.
- Sokat számít a szerkezetük. (kiméra, humanizált, humán → 3. gyakorlat)
- Meglehetősen **drágák**.

IL-2 gátlók

IL-2 Receptor

Proliferáció

1. Basiliximab^[20.]

- Anti-CD25 antitest
- Szervátültetések után adják a kilökődés megelőzésére

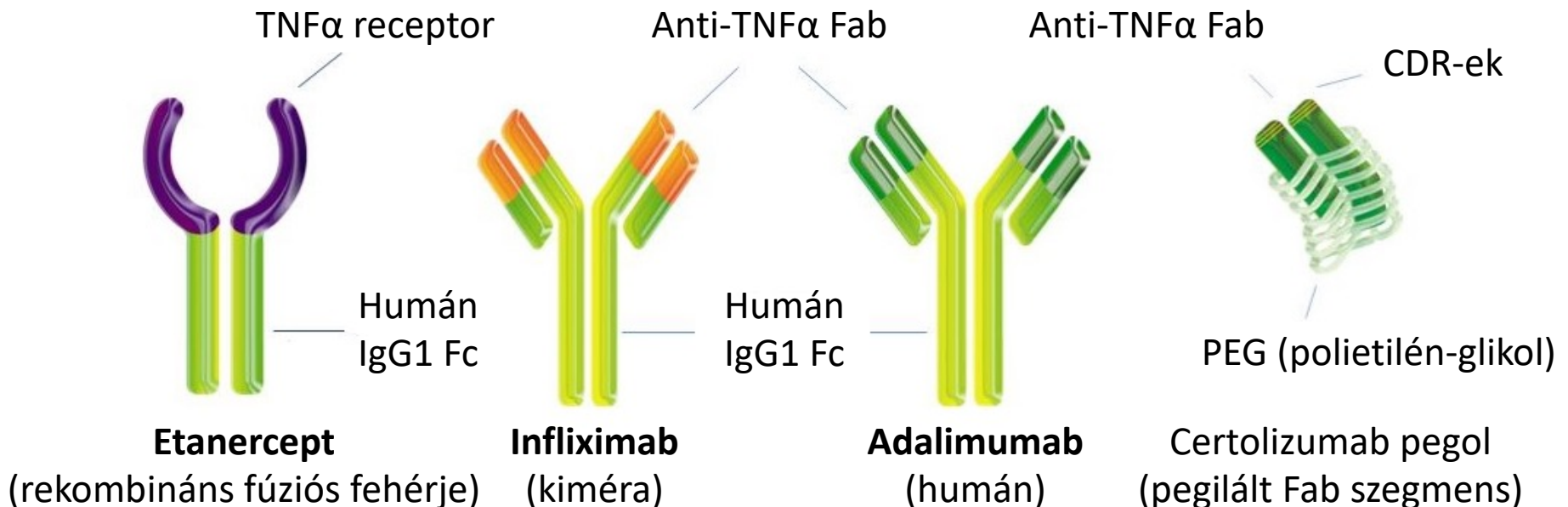
2. Daclizumab^[21.]

- Anti-CD25 antitest
- Szervátültetések után adják a kilökődés megelőzésére

TNF α -gátlók

Hatékonyan **csökkentik a gyulladásos folyamatokat**^[22.], (TNF α központi szerepű gyulladásos citokin!) **sok autoimmun betegség esetén** használják, pl.:

- Rheumatoid arthritis
- Bechterew-kór
- Psoriasis (= Pikkelysömör)
- Gyulladásos bélbetegségek (IBD)

IL-1 gátlók

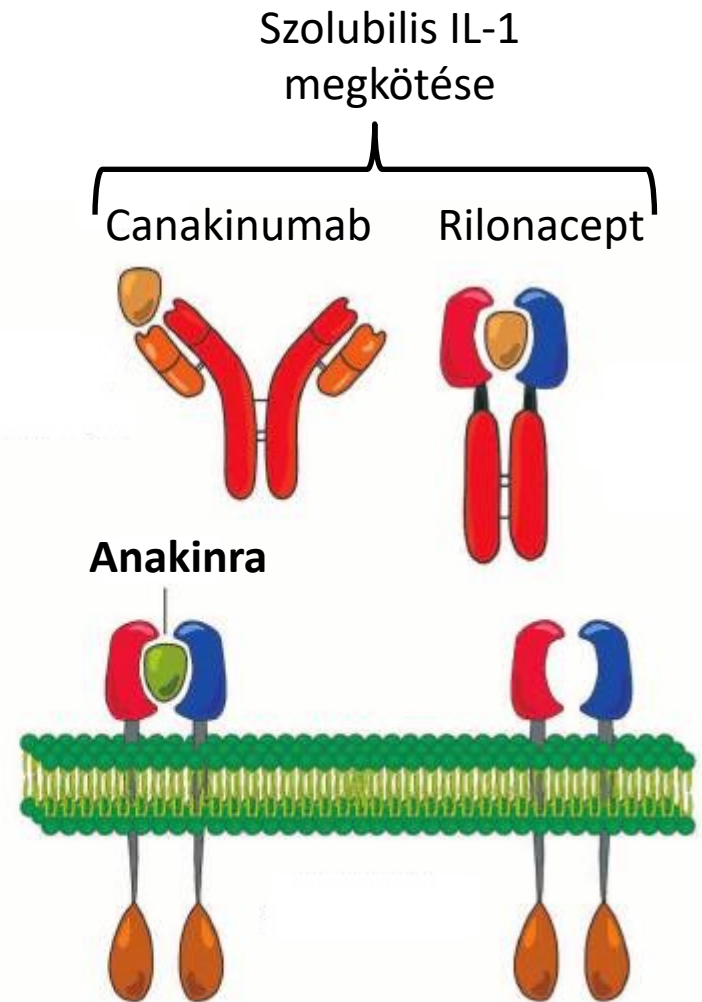
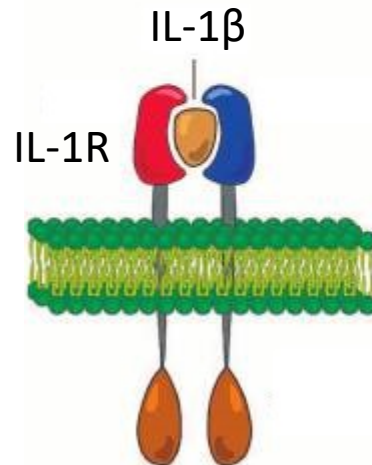
Az IL-1 is **gyulladásos citokin**, blokkolására több szert is fejlesztettek^[23.]:

1. Anakinra:

- Ez egy **IL-1R antagonist**a, (nem antitest!) gátolja a természetes IL-1 kötődését.
- Reumatoid artritisz ellen használják.

2. Canakinumab: Anti-IL-1 β antitest

3. Rilonacept: Fúziós fehérje, IL-1R + IgG1 Fc

Egyéb citokinek gátlószerei

1. IL-5: **Th2 citokin**, eozinofilek képzését és funkcióját fokozza
  - Mepolizumab^[24,25.] → Asthma
2. IL-6: **gyulladásos citokin**
  - Tocilizumab^[26.] → Rheumatoid arthritis
3. IL-17: **gyulladásos citokin**
  - Secukinumab^[27,28.] → Pikkelysömör

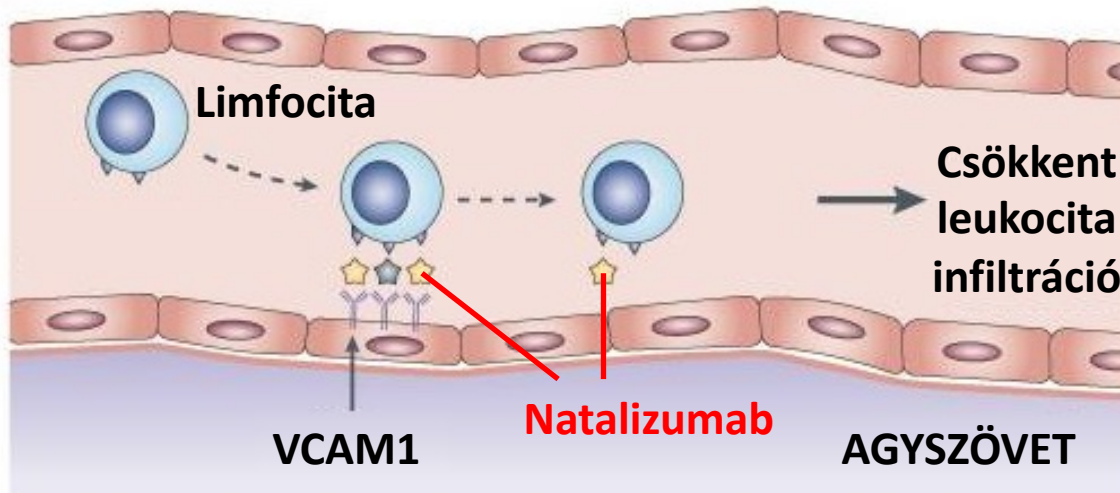
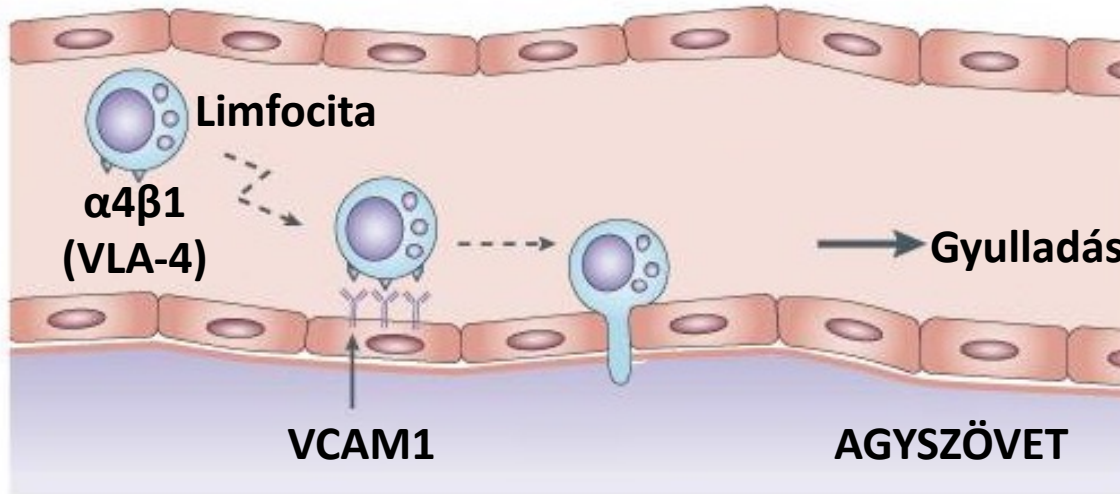
A: Pikkelysömörös beteg

B: 36 heti Cosentyx® kezelést követő állapot

A Novartis® cég Cosentyx®
(secukinumab) készítménye.

Adhéziós molekulák elleni antitestek

1. Natalizumab

- Anti- $\alpha 4$ integrin antitest
- Szklerózis multiplex^[29.] és Crohn-betegség^[30.] ellen használják.

2. Catumaxomab^[31.]

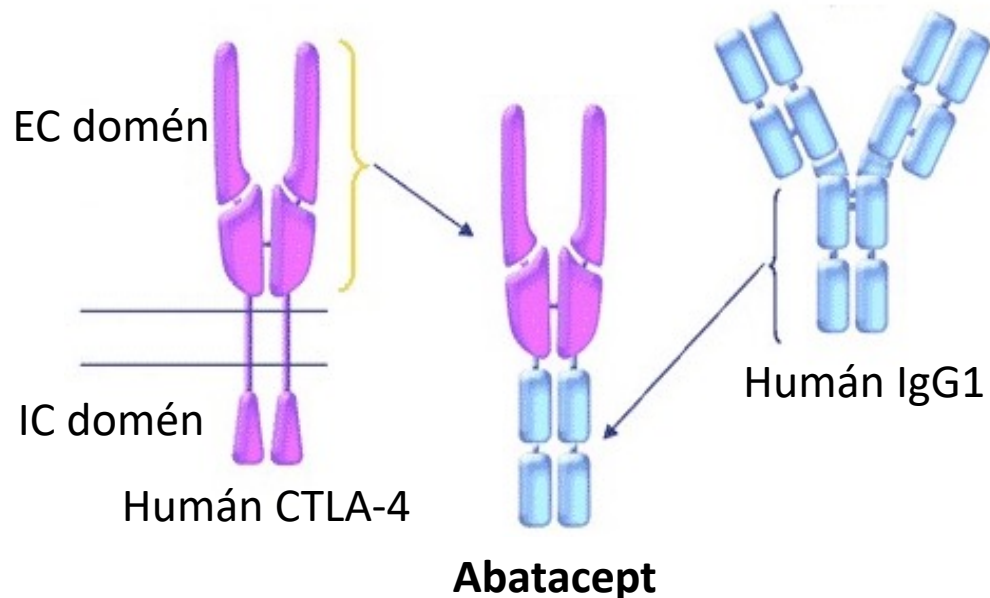
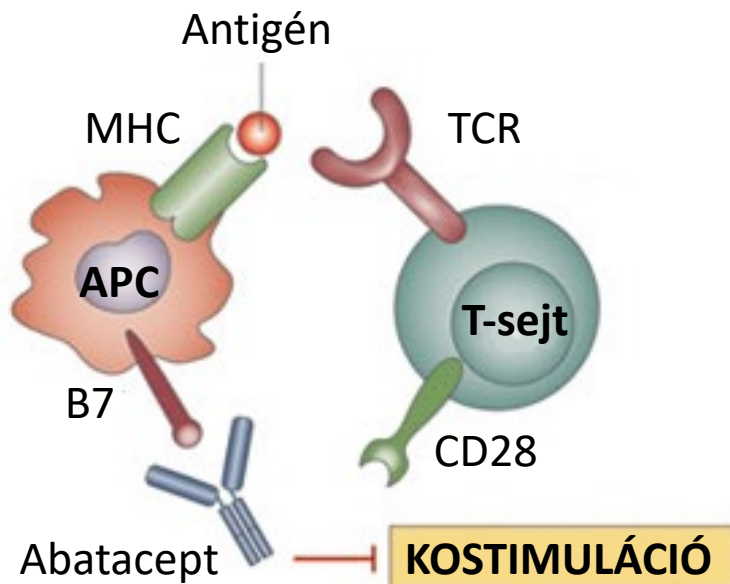
- Bispecifikus antitest
- Anti-CD3 és anti-EpCAM (EpCAM+ tumorok ellen használják, lásd később.)

T-sejt kostimuláció szelektív gátlása

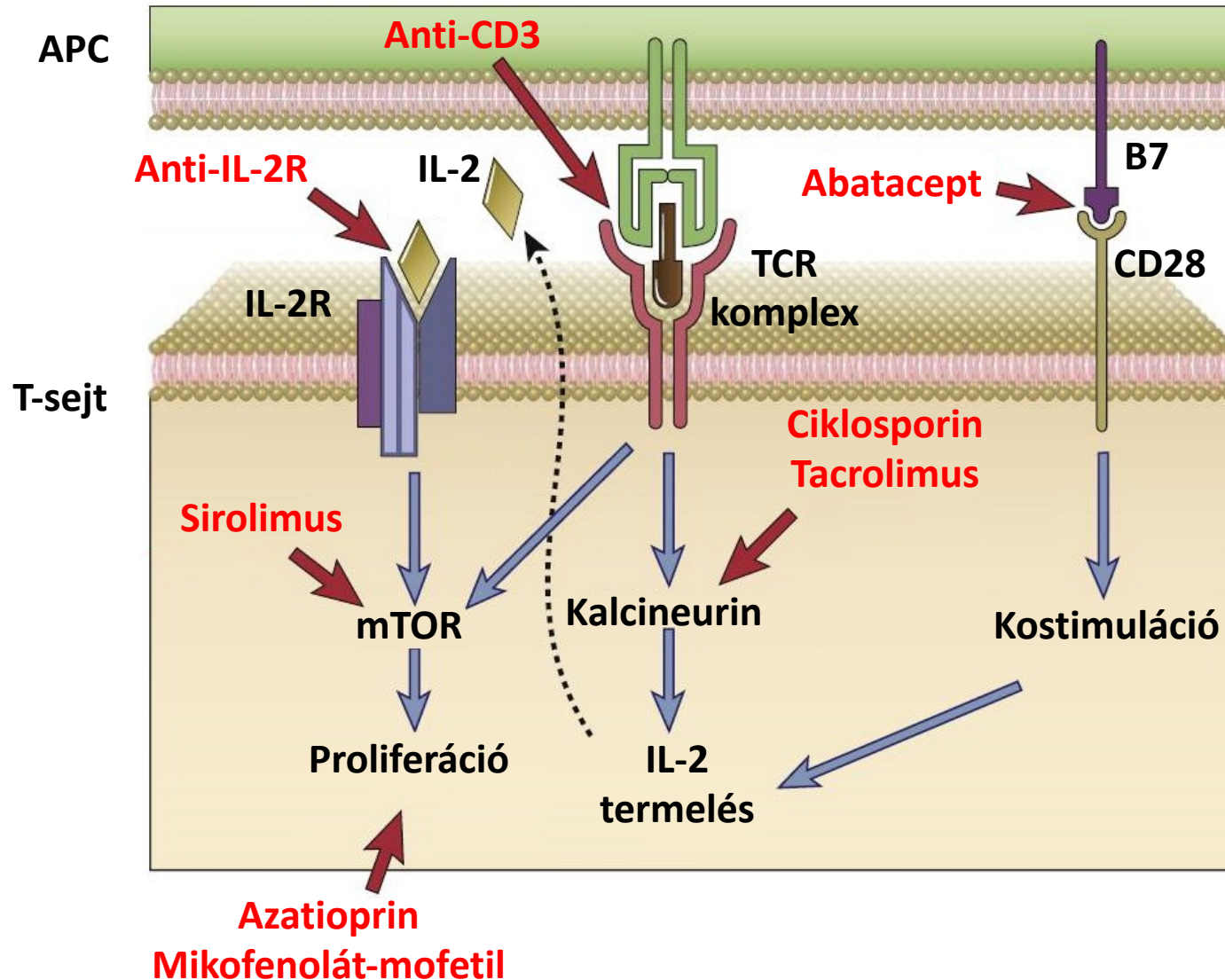
- **Abatacept:** A humán CTLA-4 extracelluláris doménjét és az IgG1 Fc részét tartalmazó **rekombináns fehérje**, a rheumatoid arthritis kezelésére használják.^[32.]
- **EMLÉKEZETŐ:** A CTLA-4 **erősebben köti** a B7-et, mint a CD28! (lásd előadáson)

A beadott szer **hozzákötődik** az APC-k **B7** molekuláihoz.

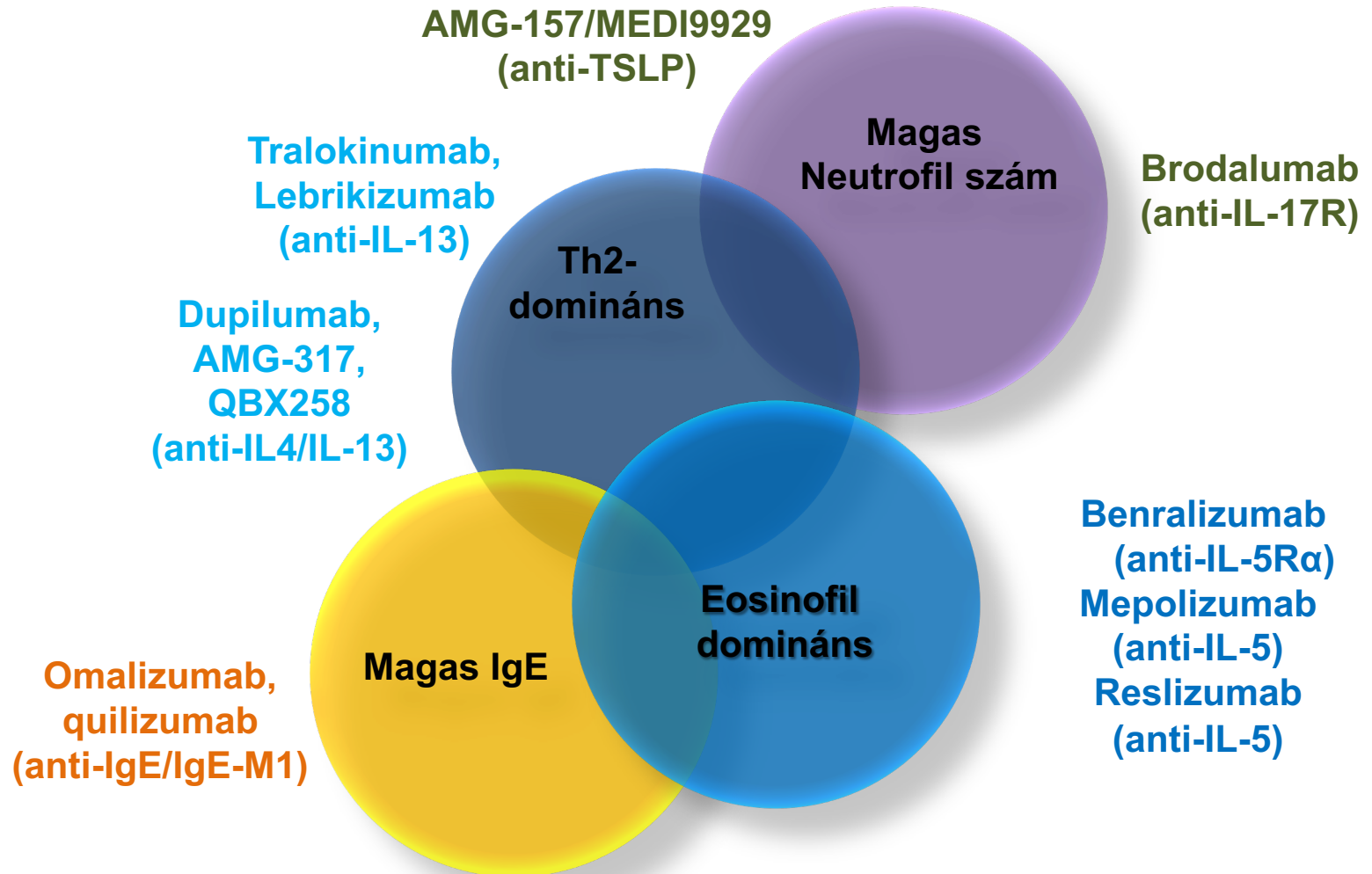
A T-sejteknek **nem marad szabad B7**. → **NINCS KOSTIMULÁCIÓ**

T-sejt gátlás lehetőségei (összefoglaló)

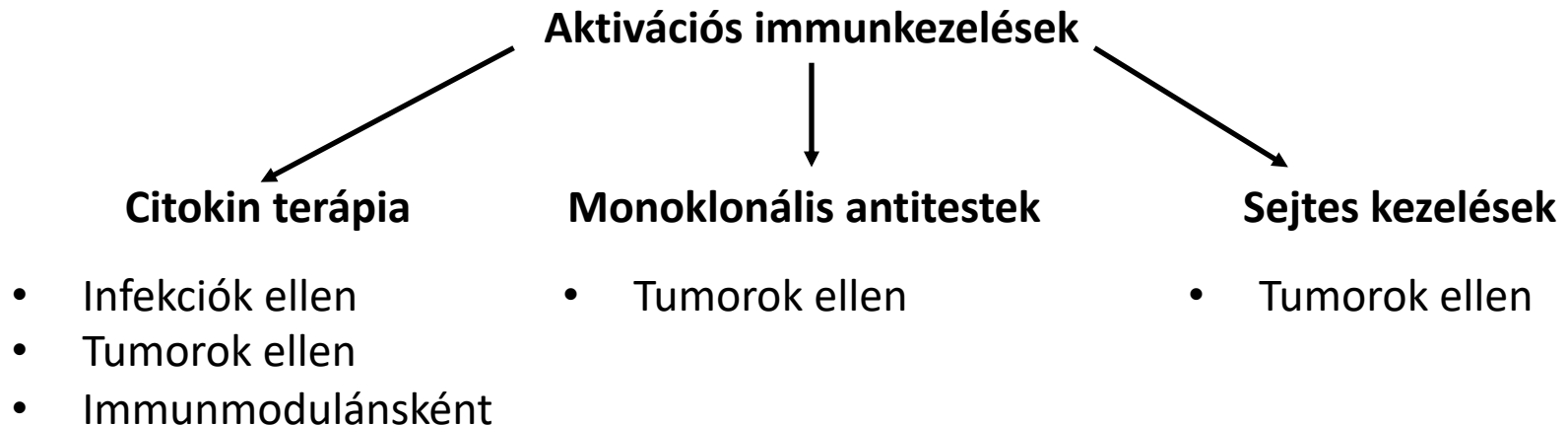

Új terápiás megközelítések súlyos asztmában (személyreszabott terápia)

Aktivációs immunkezelések

- Az immunrendszer aktivitását serkentő kezelések.
- Döntően **daganatellenes** terápiát jelent, a cél a **tumor ellenes immunválasz serkentése** vagy a tumor növekedése szempontjából **fontos molekulák blokkolása**.

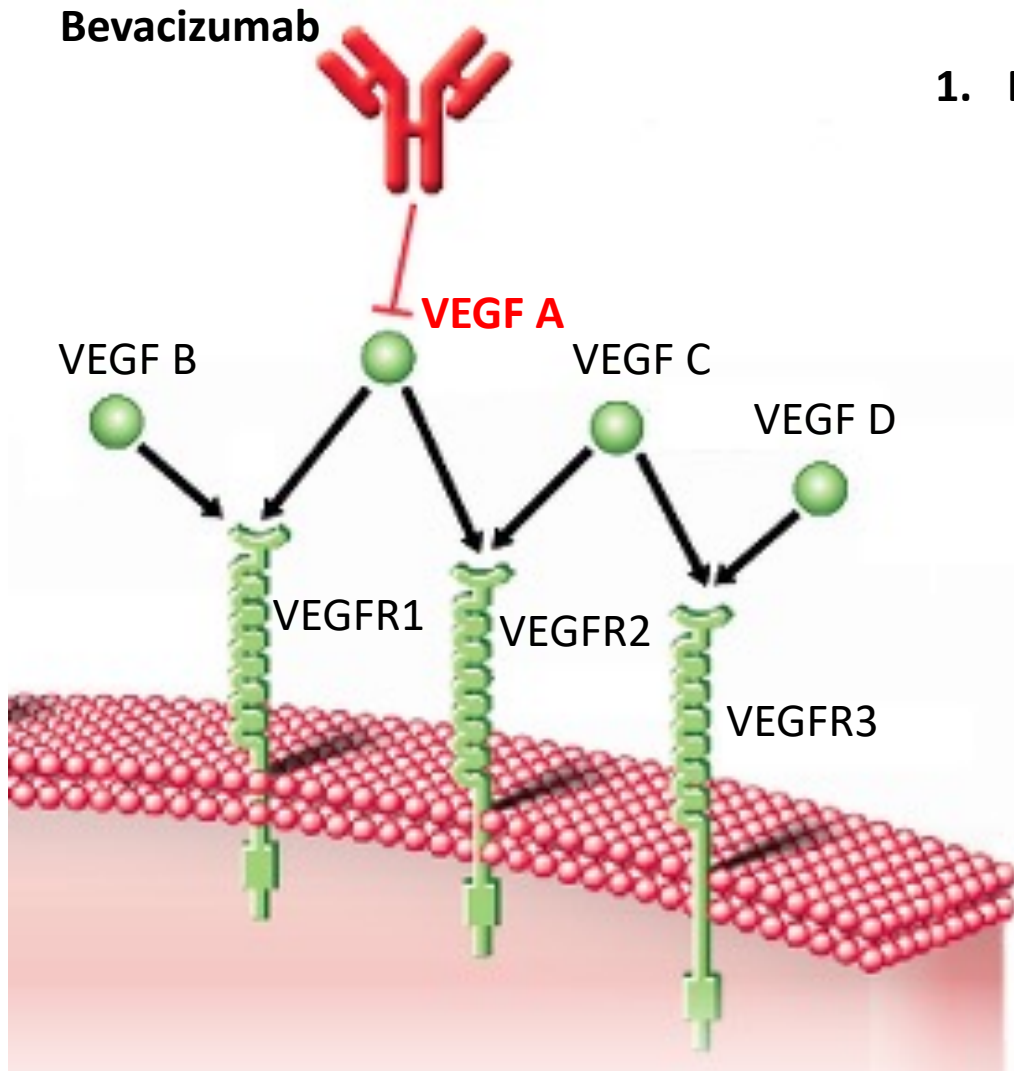

Citokin terápia

- **Sejtszámok fokozása** (lásd 2. gyakorlat):
  - Rekombináns **eritropoetin** (Epoetin) → Vérszegénység kezelésére^[33.] (pl. vesebetegség esetén, kemoterápia során, stb.)
  - Rekombináns **IL-11** (Oprelvekin) → Kemoterápiához köthető trombocitopénia kezelésére^[34.]
  - Rekombináns **GM-CSF** (pl. Sargramostim) → Neutropénia^[35.]
  - Rekombináns **G-CSF** (pl. Filgrastim) → Neutropénia, hemopoetikus őssejt mobilizálás transzplantáció előtt^[35.]
- **Vírusok elleni védelem:**
  - Pegilált **interferon $\alpha 2$** → Hepatitisz B^[36.], Hepatitisz C^[37.]
- **Tumorok ellen:**
  - Rekombináns **interferon $\alpha 1$** → Hajas-sejtes leukémia, melanóma, Kaposi-sarcoma
  - Rekombináns **IL-2** (Aldesleukin) → Melanóma^[38.]
- **Immunmoduláns hatás** (értsd: nem ismert, hogyan fejt ki a hatást):
  - Rekombináns **interferon $\beta 1$** → Sclerosis multiplex^[39.]

Daganatellenes monoklonális antitestek I.

1. Bevacizumab (Avastin®)

- Anti-VEGF A antitest

Angiogenezist gátolja^[40.]

Sokféle szolid tumor ellen használják:

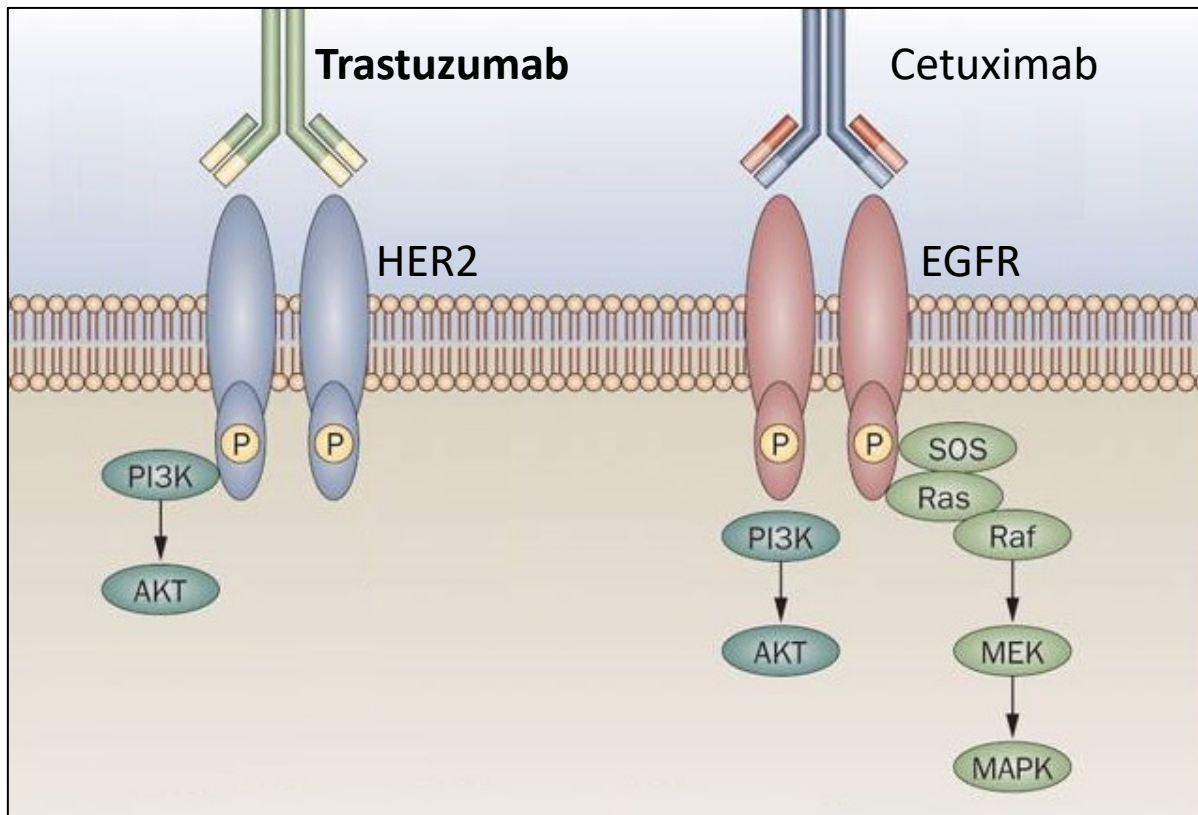
- Vastagbélrák
- Tüdőrák
- Petefészekrák
- Veserák
- Glioblastoma

Daganatellenes monoklonális antitestek II.

2. EGFR gátlók:

- **Trastuzumab** (Herceptin®): anti-EGFR2 (HER2) → **HER2 pozitív emlőrák**^[41.] és **gyomorrák**^[42.]
- **Cetuximab** (Erbix®) → Vastagbélrák^[43.], tüdőrák, fej-nyak tumorok

Daganatellenes monoklonális antitestek III.

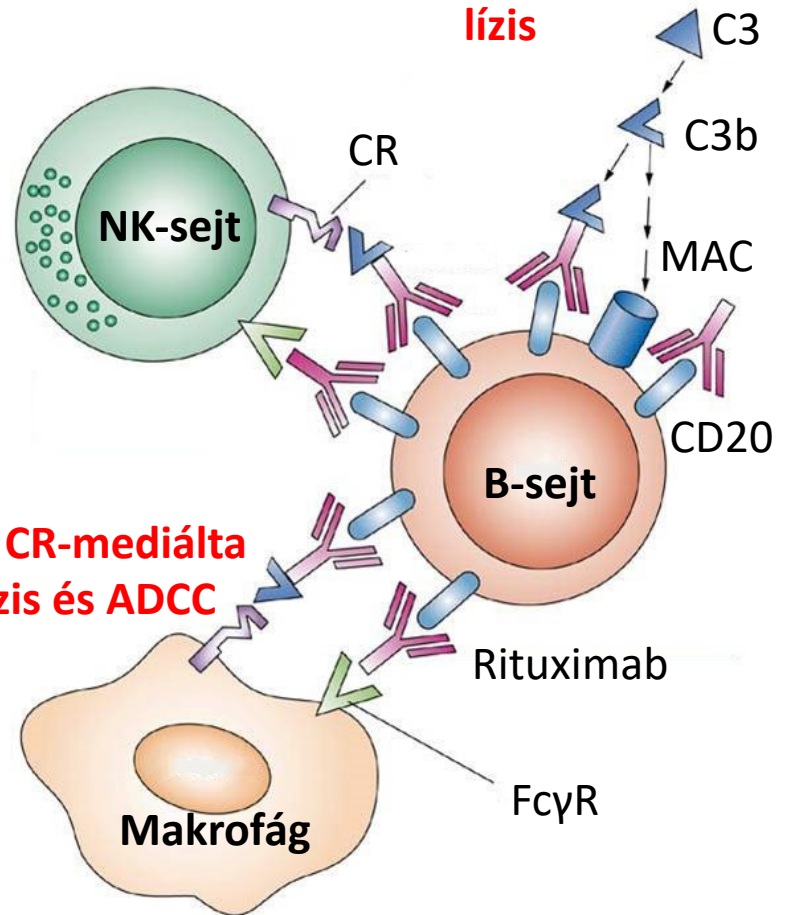
3. Célsejtek elleni antitestek:

- **Rituximab** (MabThera®): anti-CD20 → **B-sejtek depléciója**, pl.: B-sejtes daganatok^[44.], autoimmun betegségek^[45.]
- **Alemtuzumab**: anti-CD52 → CLL^[46.], sclerosis multiplex^[47.]

1. Komplement-mediálta

lízis

2. FcγR vagy CR-mediálta fagocitózis és ADCC

A rituximab hatásmechanizmusa

Daganatellenes monoklonális antitestek IV.

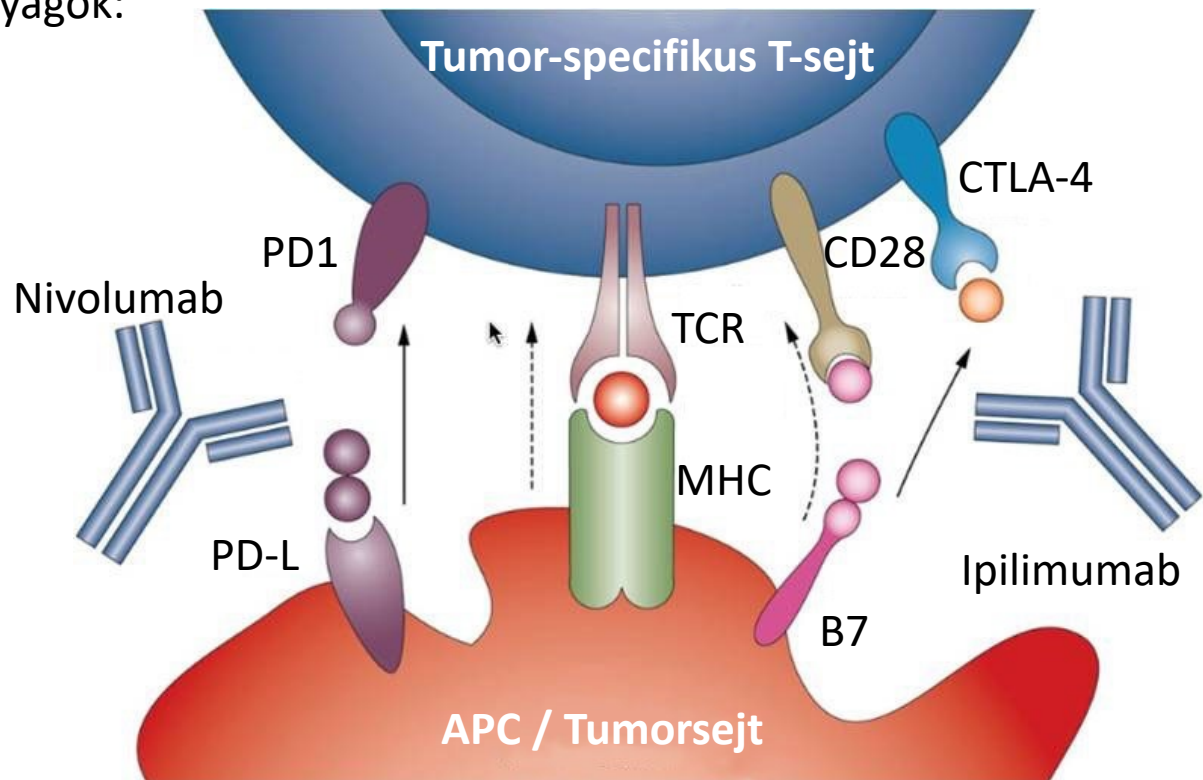
4. T-sejteket aktiváló ellenanyagok:

Nivolumab:
Anti-PD1 antitest

Ipilimumab:
Anti-CTLA-4 antitest

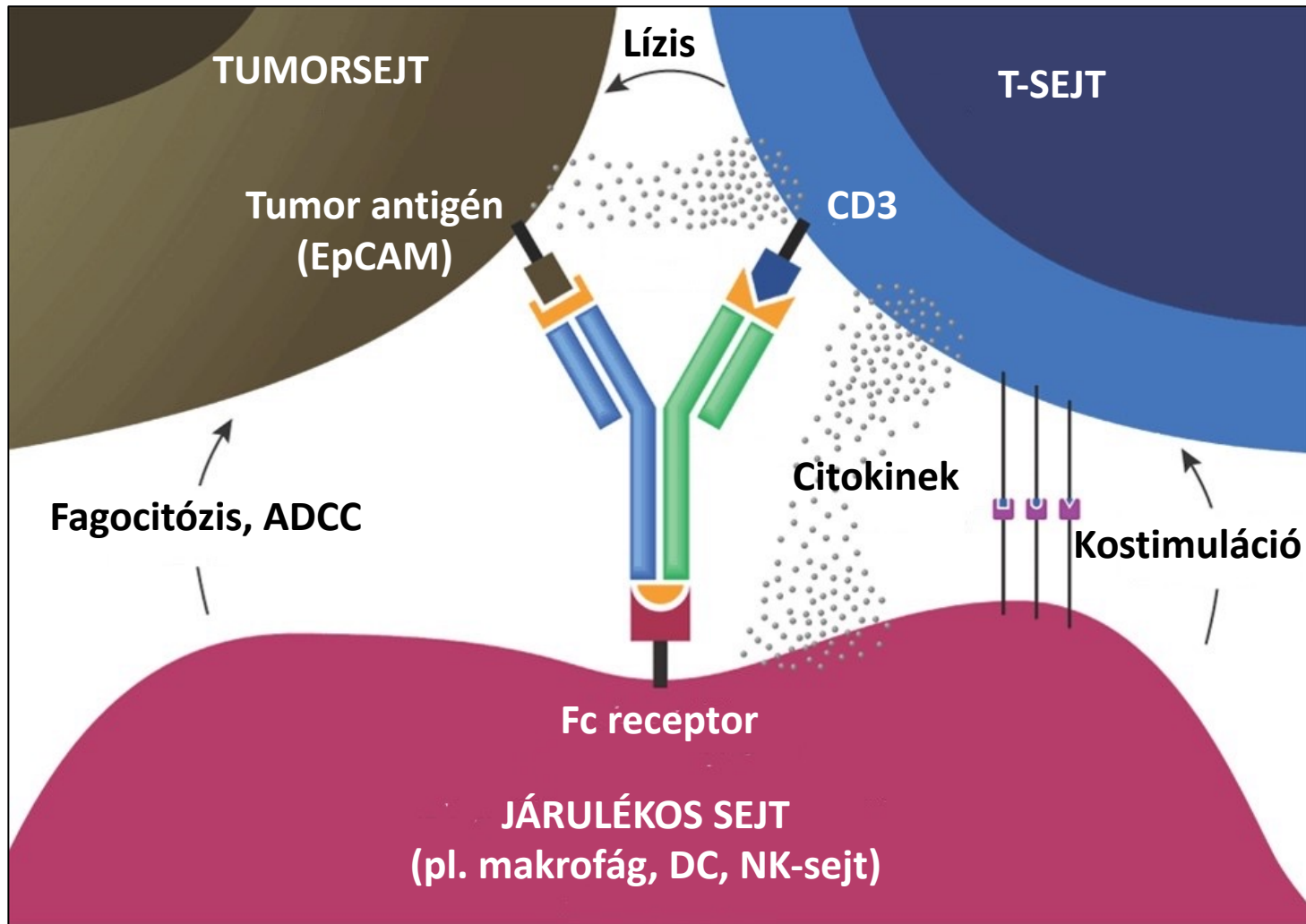
↓
PD1 és CTLA-4 gátló
hatását semlegesítik

↓
T-sejtes tolerancia csökken^[48.]

Melanóma ellen használják őket.^[49.] (A T-sejtek könnyebben pusztítják a tumorsejteket a gátló szignálok nélkül. **GÁTLÁS GÁTLÁSA = AKTIVÁCIÓ!**)

Bispecifikus antitest terápia

A catumaxomab (első bejegyzett bispecifikus és trifunkcionális antitest) hatásmechanizmusa.^[31,50.]

Sejtes kezelések I.

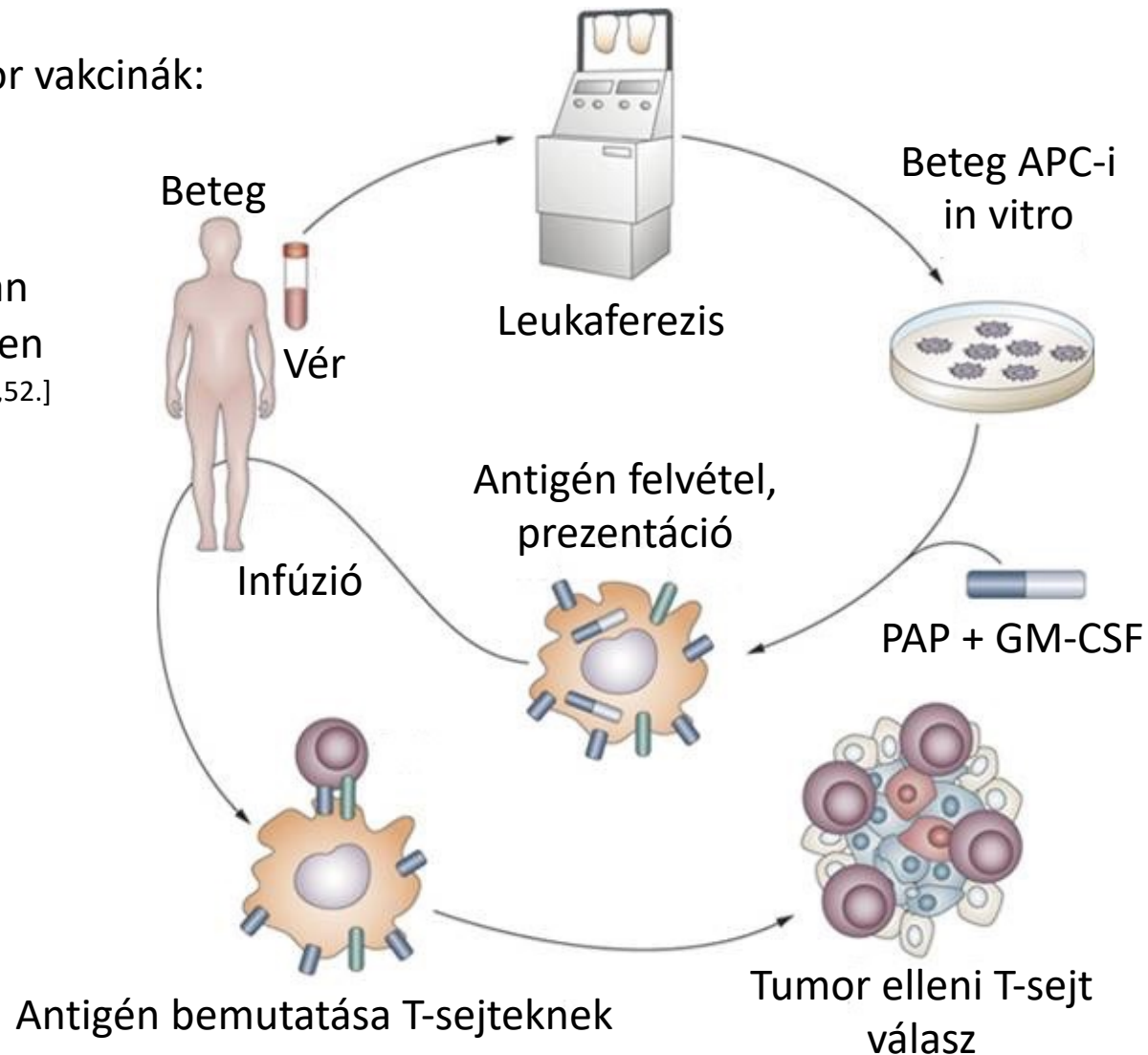
1. Dendritikus sejt alapú tumor vakcinák:

Sipuleucel-T:

- Prosztaták ellen az USA-ban bejegyzett terápia, az egyetlen bejegyzett tumor vakcina. [51,52.]
- **Nagyon drága!**

Használt antigén:

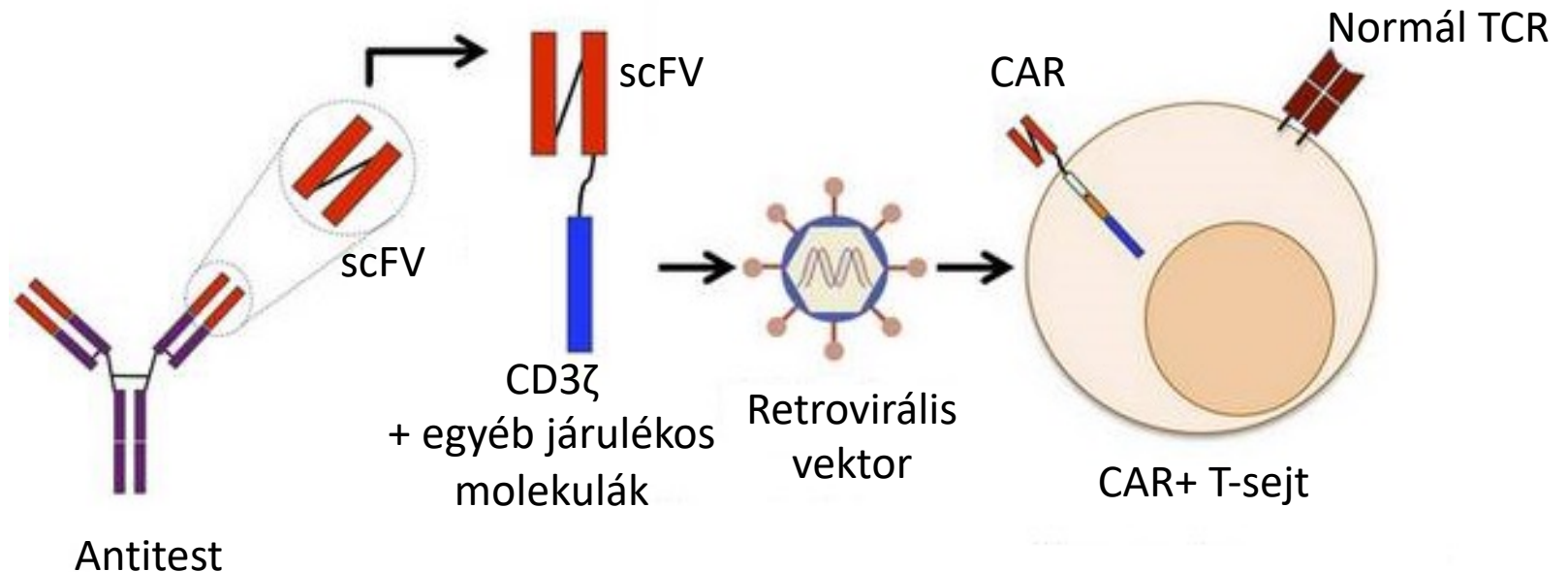
PAP (Proszтата-savi-foszfátáz)

Sejtes kezelések II.

2. Genetikailag módosított T-sejtek infundálása, pl.:

- Kiméra antigén receptorral (CAR) rendelkező T-sejtek (pl. anti-CD19 CAR terápia^[53.])

Alapelv: Valamilyen tumor antigént felismerő kiméra receptort visznek be virális vektorral a beteg T-sejteibe in vitro, majd a daganatellenes T-sejteket visszaadják a betegnek.

Hivatkozások 1.

1. Kavanaugh A¹: **Health economics: implications for novel antirheumatic therapies.** *Ann Rheum Dis.* 2005 Nov;64 Suppl 4:iv65-9.
2. Hall AG¹, Tilby MJ: **Mechanisms of action of, and modes of resistance to, alkylating agents used in the treatment of haematological malignancies.** *Blood Rev.* 1992 Sep;6(3):163-73.
3. Henderson L¹, et al.: **Treatment for lupus nephritis.** *Cochrane Database Syst Rev.* 2012 Dec 12;12:CD002922. doi: 10.1002/14651858.CD002922.pub3.
4. Tashkin DP¹, et al.: **Cyclophosphamide versus placebo in scleroderma lung disease.** *N Engl J Med.* 2006 Jun 22;354(25):2655-66.
5. Lopez-Olivo MA¹, et al.: **Methotrexate for treating rheumatoid arthritis.** *Cochrane Database Syst Rev.* 2014 Jun 10;6:CD000957. doi: 10.1002/14651858.CD000957.pub2.
6. Yélamos O¹, Puig L: **Systemic methotrexate for the treatment of psoriasis.** *Expert Rev Clin Immunol.* 2015 May;11(5):553-63. doi: 10.1586/1744666X.2015.1026894. Epub 2015 Mar 16.
7. Herfarth HH¹, et al.: **Use of Methotrexate in the Treatment of Inflammatory Bowel Diseases.** *Inflamm Bowel Dis.* 2015 Oct 8.
8. Allison AC¹: **Mechanisms of action of mycophenolate mofetil.** *Lupus.* 2005;14 Suppl 1:s2-8.
9. van der Goes MC, Jacobs JW, Bijlsma JW: **The value of glucocorticoid co-therapy in different rheumatic diseases--positive and adverse effects.** *Arthritis Res Ther.* 2014 Nov 13;16 Suppl 2:S2. doi: 10.1186/ar4686.
10. Stahn C¹, Buttgerit F: **Genomic and nongenomic effects of glucocorticoids.** *Nat Clin Pract Rheumatol.* 2008 Oct;4(10):525-33. doi: 10.1038/ncprheum0898. Epub 2008 Sep 2.
11. Buttgerit F¹, Spies CM², Bijlsma JW³: **Novel glucocorticoids: where are we now and where do we want to go?** *Clin Exp Rheumatol.* 2015 Jul-Aug;33(4 Suppl 92):S29-33. Epub 2015 Oct 12.
12. Sundahl N¹, et al.: **Selective glucocorticoid receptor modulation: New directions with non-steroidal scaffolds.** *Pharmacol Ther.* 2015 Aug;152:28-41. doi: 10.1016/j.pharmthera.2015.05.001. Epub 2015 May 6.

Hivatkozások 2.

13. Cardenas ME¹, Zhu D, Heitman J: **Molecular mechanisms of immunosuppression by cyclosporine, FK506, and rapamycin.** *Curr Opin Nephrol Hypertens.* 1995 Nov;4(6):472-7.
14. Moes DJ¹, Guchelaar HJ², de Fijter JW³: **Sirolimus and everolimus in kidney transplantation.** *Drug Discov Today.* 2015 Oct;20(10):1243-9. doi: 10.1016/j.drudis.2015.05.006. Epub 2015 Jun 4.
15. Harikishore A, Yoon HS¹: **Immunophilins: Structures, Mechanisms and Ligands.** *Curr Mol Pharmacol.* 2015 May 19.
16. Flechner SM¹, Kobashigawa J, Klintmalm G: **Calcineurin inhibitor-sparing regimens in solid organ transplantation: focus on improving renal function and nephrotoxicity.** *Clin Transplant.* 2008 Jan-Feb;22(1):1-15. doi: 10.1111/j.1399-0012.2007.00739.x.
17. Mahmud N¹, Klipa D, Ahsan N: **Antibody immunosuppressive therapy in solid-organ transplant: Part I. MAbs.** 2010 Mar-Apr;2(2):148-56.
18. Frickhofen N¹, Rosenfeld SJ: **Immunosuppressive treatment of aplastic anemia with antithymocyte globulin and cyclosporine.** *Semin Hematol.* 2000 Jan;37(1):56-68.
19. Focosi D¹, et al.: **Immunosuppressive monoclonal antibodies: current and next generation.** *Clin Microbiol Infect.* 2011 Dec;17(12):1759-68. doi: 10.1111/j.1469-0691.2011.03677.x. Epub 2011 Oct 13.
20. McKeage K¹, McCormack PL: **Basiliximab: a review of its use as induction therapy in renal transplantation.** *BioDrugs.* 2010 Feb 1;24(1):55-76. doi: 10.2165/11203990-000000000-00000.
21. Carswell CI¹, Plosker GL, Wagstaff AJ: **Daclizumab: a review of its use in the management of organ transplantation.** *BioDrugs.* 2001;15(11):745-73.
22. Monaco C¹, et al.: **Anti-TNF therapy: past, present and future.** *Int Immunol.* 2015 Jan;27(1):55-62. doi: 10.1093/intimm/dxu102. Epub 2014 Nov 19.
23. Dinarello CA¹, van der Meer JW²: **Treating inflammation by blocking interleukin-1 in humans.** *Semin Immunol.* 2013 Dec 15;25(6):469-84. doi: 10.1016/j.smim.2013.10.008. Epub 2013 Nov 23.

Hivatkozások 3.

24. Ortega HG, et al.: **Mepolizumab treatment in patients with severe eosinophilic asthma.** *N Engl J Med.* 2014 Sep 25;371(13):1198-207. doi: 10.1056/NEJMoa1403290. Epub 2014 Sep 8.
25. Keating GM¹: **Mepolizumab: First Global Approval.** *Drugs.* 2015 Dec;75(18):2163-9. doi: 10.1007/s40265-015-0513-8.
26. Kim GW¹, et al.: **IL-6 inhibitors for treatment of rheumatoid arthritis: past, present, and future.** *Arch Pharm Res.* 2015 May;38(5):575-84. doi: 10.1007/s12272-015-0569-8. Epub 2015 Feb 4.
27. Langley RG, et al.: **Secukinumab in plaque psoriasis--results of two phase 3 trials.** *N Engl J Med.* 2014 Jul 24;371(4):326-38. doi: 10.1056/NEJMoa1314258. Epub 2014 Jul 9.
28. Yiu ZZ¹, Griffiths CE¹: **Interleukin 17-A inhibition in the treatment of psoriasis.** *Expert Rev Clin Immunol.* 2016 Jan;12(1):1-4. doi: 10.1586/1744666X.2016.1112739. Epub 2015 Nov 11.
29. Pucci E¹, et al.: **Natalizumab for relapsing remitting multiple sclerosis.** *Cochrane Database Syst Rev.* 2011 Oct 5;(10):CD007621. doi: 10.1002/14651858.CD007621.pub2.
30. Ge WS¹, Fan JG¹: **Integrin antagonists are effective and safe for Crohn's disease: a meta-analysis.** *World J Gastroenterol.* 2015 Apr 21;21(15):4744-9. doi: 10.3748/wjg.v21.i15.4744.
31. Sebastian M¹: **Review of catumaxomab in the treatment of malignant ascites.** *Cancer Manag Res.* 2010 Nov 8;2:283-6. doi: 10.2147/CMR.S14115.
32. Lundquist L¹: **Abatacept: a novel therapy approved for the treatment of patients with rheumatoid arthritis.** *Adv Ther.* 2007 Mar-Apr;24(2):333-45.
33. Bunn HF¹: **Erythropoietin.** *Cold Spring Harb Perspect Med.* 2013 Mar 1;3(3):a011619. doi: 10.1101/cshperspect.a011619.
34. Wilde MI¹, Faulds D: **Oprelvekin: a review of its pharmacology and therapeutic potential in chemotherapy-induced thrombocytopenia.** *BioDrugs.* 1998 Aug;10(2):159-71.
35. Metcalf D¹: **The colony-stimulating factors and cancer.** *Nat Rev Cancer.* 2010 Jun;10(6):425-34. doi: 10.1038/nrc2843.

Hivatkozások 4.

36. Sundaram V¹, Kowdley K²: **Management of chronic hepatitis B infection.** *BMJ*. 2015 Oct 21;351:h4263. doi: 10.1136/bmj.h4263.
37. Alexopoulou A¹, Papatheodoridis GV: **Current progress in the treatment of chronic hepatitis C.** *World J Gastroenterol*. 2012 Nov 14;18(42):6060-9. doi: 10.3748/wjg.v18.i42.6060.
38. Buchbinder EI¹, McDermott DF²: **Interferon, interleukin-2, and other cytokines.** *Hematol Oncol Clin North Am*. 2014 Jun;28(3):571-83. doi: 10.1016/j.hoc.2014.02.001. Epub 2014 Apr 3.
39. Dhib-Jalbut S¹, Marks S: **Interferon-beta mechanisms of action in multiple sclerosis.** *Neurology*. 2010 Jan 5;74 Suppl 1:S17-24. doi: 10.1212/WNL.0b013e3181c97d99.
40. Al-Husein B¹, et al.: **Antiangiogenic therapy for cancer: an update.** *Pharmacotherapy*. 2012 Dec;32(12):1095-111. doi: 10.1002/phar.1147.
41. Rimawi MF¹, Schiff R, Osborne CK: **Targeting HER2 for the treatment of breast cancer.** *Annu Rev Med*. 2015;66:111-28. doi: 10.1146/annurev-med-042513-015127.
42. Bilici A¹: **Treatment options in patients with metastatic gastric cancer: current status and future perspectives.** *World J Gastroenterol*. 2014 Apr 14;20(14):3905-15. doi: 10.3748/wjg.v20.i14.3905.
43. Sotelo MJ¹, et al.: **Role of cetuximab in first-line treatment of metastatic colorectal cancer.** *World J Gastroenterol*. 2014 Apr 21;20(15):4208-19. doi: 10.3748/wjg.v20.i15.4208.
44. Feugier P: **A review of rituximab, the first anti-CD20 monoclonal antibody used in the treatment of B non-Hodgkin's lymphomas.** *Future Oncol*. 2015;11(9):1327-42. doi: 10.2217/fon.15.57.
45. Lopez-Olivo MA¹, et al.: **Rituximab for rheumatoid arthritis.** *Cochrane Database Syst Rev*. 2015 Jan 20;1:CD007356. doi: 10.1002/14651858.CD007356.pub2.
46. Skoetz N¹, et al.: **Alemtuzumab for patients with chronic lymphocytic leukaemia.** *Cochrane Database Syst Rev*. 2012 Feb 15;2:CD008078. doi: 10.1002/14651858.CD008078.pub2.

Hivatkozások 5.

47. Garnock-Jones KP¹: **Alemtuzumab: a review of its use in patients with relapsing multiple sclerosis.** *Drugs*. 2014 Mar;74(4):489-504. doi: 10.1007/s40265-014-0195-7.
48. Kong YC¹, Flynn JC²: **Opportunistic Autoimmune Disorders Potentiated by Immune-Checkpoint Inhibitors Anti-CTLA-4 and Anti-PD-1.** *Front Immunol*. 2014 May 16;5:206. doi: 10.3389/fimmu.2014.00206. eCollection 2014.
49. Callahan MK^{1,2}, Flaherty CR¹, Postow MA^{3,4}: **Checkpoint Blockade for the Treatment of Advanced Melanoma.** *Cancer Treat Res*. 2016;167:231-50. doi: 10.1007/978-3-319-22539-5_9.
50. Rathi C¹, Meibohm B: **Clinical pharmacology of bispecific antibody constructs.** *J Clin Pharmacol*. 2015 Mar;55 Suppl 3:S21-8. doi: 10.1002/jcph.445.
51. Kantoff PW¹, et al.: **Sipuleucel-T immunotherapy for castration-resistant prostate cancer.** *N Engl J Med*. 2010 Jul 29;363(5):411-22. doi: 10.1056/NEJMoa1001294.
52. Hammerstrom AE¹, et al.: **Cancer immunotherapy: sipuleucel-T and beyond.** *Pharmacotherapy*. 2011 Aug;31(8):813-28. doi: 10.1592/phco.31.8.813.
53. Gill S¹, June CH: **Going viral: chimeric antigen receptor T-cell therapy for hematological malignancies.** *Immunol Rev*. 2015 Jan;263(1):68-89. doi: 10.1111/imr.12243